

Dr. Balló István:

Tervek és tervezetek a volt M. Kir. Csendőrség igazolására és visszaállítására

1.

A hadi helyzet rohamos romlása következtében 1944 őszén megkezdődött Budapesten a H.M. osztályok zömének és a családtagoknak hátratelepítése. A legsürgősebb és legfontosabb tennivalókat ezután — a főépületbe összevonva — osztályonként már csupán néhány főből álló szűk törzs intézte. A 20. osztályból vitéz Szilasy László ezredes úr osztályvezető, jómagam és Sente Géza zls. irnok maradtunk vissza. November utolsó napjaiban mi is megkaptuk az indulási parancsot és december 2-án kora reggel gépkocsival útbaindultunk Perenyére (Vas vm.), azaz Gyepü II-re és bevonultunk osztályunkhoz. Rajtunk kívül a 8. osztály volt még ott elhelyezve vitéz Tusa János ezredes úr osztályvezetővel.

A következő hetekben fontos szervezeti változás történt az osztályban. Ugyanis a m. kir. Rendőrség átszervezéséről intézkedő 1944. XII. 2-án kelt 6220/1944 M.E. számú rendelet végrehajtása során az osztályon belül megalakult a 20.b (rendőrségi) alosztály és bevonultak az oda beosztott rendőrtisztek.

Csakhamar elérkezett március hónapja és ezzel együtt a vég kezdete is. III. 2-án megindult a nagy reményekkel kecsegtető német-magyar ellentámadás a Dunántúl felszabadítására. A támadás azonban már 9-én elakadt és 16-án, erős tűzérzési előkészítés után az oroszok megkezdték a már előre várt ellentámadásukat. Helyzetünk reménytelenné vált és 28-án, a kora reggeli órákban, sebtiben requirált szekerekkel és hajtókkal útbaindultunk valahova Nyugatra, a nagy bizonytalanságba.

Pontosan 4 hetes gyalogmenet után IV. 28-án megérkeztünk Bajorországba, újabb elhelyezési körletünkbe, a griesbachi járásba, Passautól nyugatra, kb. 30-35 km-re, ahol egy vegyes, honvéd, csendőr, levante és polgári egyénekből álló csoportnak lettem a szálláscsoport parancsnoka családtagokkal és járművekkel.

A rendőrbajtársak már az indulásnál kiváltak az osztályból.

Leküzdve az elhelyezkedéssel és berendezkedéssel járó kezdeti nehézségeket első teendőink közé tartozott a bajtársi kapcsolatok felvétele a környéken lévő és a távolabbi vidékeken élő bajtársakkal, volt előljáróinkkal és feljebbvalóinkkal. A vasuti közlekedés fokozatos javulásával az utazások is megélénkültek. Mind több és több bajtársról sikerült tudomást szerezni és megkezdhattuk a széatszóródott bajtársak nyilvántartásba vételét.

II.

Lassan-lassan kezdtünk beleilleszkedni a számunkra teljesen idegen környezetbe. Jóformán naponta jártam eligazításra a szállásomtól kb. 4 km-re lévő központba, a 8. osztályhoz. Kíváncsian, reménykedve és kétségek között vártuk a hazulról érkező híreket, amik inkább aggasztóak voltak, mint biztatók. Legközelebbről érintett minket csendőröket az a megdöbbentő közlemény, hogy otthon a csendőrséget testületileg háborús bűnösnek nyilvánították és feloszlatták. Aggodalmunkat még csak fokozta az amerikai 83. gy. ho. pság-nak 1945. IX. 15-én kelt kiadványa, mely szerint „minden magyarnak a közel jövőben haza kell mennie Magyarországra.”

Rövidesen megtudtuk a feloszlatással kapcsolatos részleteket is. A vonatkozó rendeletet Debrecenben, 1945. évi márciusi keltezéssel 1960/1945 M.E. szám alatt az ún. „Ideiglenes Nemzeti Kormány” adta ki. Az 1. paragrafus 1. pontja hazug és koholt vádak alapján megállapította „a volt M. Kir. Csendőrségnek, mint testületnek a felelősségét, ezért intézményét megszüntette és szervezetét feloszlatta. Ezzel a rendelkezéssel nemcsak a volt csendőröket bocsátották el a szolgálatból minden ellátási igény nélkül, hanem a már régebben nyugdíjba ment csendőröknek és hozzátartozóiknak is minden illetmény, nyug és kegydíj igénye is — elenyészően csekély kivételtől eltekintve — megszűnt.

Ugyanez a rendelet intézkedett az ország közbiztonságának új meg szervezése és egységes irányítás alá helyezése tárgyában is.

A rendelet a kihirdetés napján már életbe is lépett. Aláírta volt bajtársunk és egyik legmagasabb rendfokozatu katonánk Miklós Béla „miniszterelnök.” Ebben a kormányban vállalt miniszteri tárcát vitéz Faggho Gábor altbgy., volt moszkvai katonai attasé, később a csendőrség ellátásügyelője, aki a moszkvai tárgyalásokat vezette.

Az elkeseredés óriási volt és ezt még csak fokozták azok a hírek, amiket otthon rekedt, vagy már hazatért bajtársainkkal kapcsolatban közvetve, vagy közvetlenül kaptunk hazulról. A példa nélkül álló kegyetlen és törvénytelen jogfosztással szemben teljesen tehetetlenek voltunk és egyelőre nem tudtunk mást tenni, mint várni, amíg a cselekvésre valamilyen lehetőség adódik.

Ez is elkövetkezett, elég hamar. Bajorországban az emigrációs magyar ügyeket legfelsőbb fokon a müncheni Magyar Iroda irányította, melynek élén Hennyey Gusztáv szkv. vezds., volt külügyminiszter állt.

Egyik utam alkalmával, 1946. VI. 13-án megtudtam, hogy Millok Sándor, szoc.dem.párti államtitkár, hazaszállítási kormánybiztos is éppen a Magyar Irodában tartózkodik. Sikerült kieszközölnöm, hogy fogadott. Bevezetőben vázoltam az általános csendőr helyzetet, a köztünk keringő rémhíreket, amiknek eredményeképpen épp a közel múltban volt három tragikus halálesetünk: Pinczés Zoltán vörgy. és felesége, valamint Zékány Zoltán alez. öngyilkossága. Megkérdeztem Millokot, hogy mi a valóság otthon a csendőrök ügyében?

Millok válasza a következő volt: „Magyarországon a csendőröket éppúgy testületileg vonják felelősségre, mint Németországban az SS-eket. A mi bosszunk azonban nem fog 20 évig tartani, mint Horthyéké tartott velünk szemben.”

A továbbiakban tiltakoztam az ellen, hogy a törvényileg alapított testületet M.E. rendelettel oszlatták fel és megkérdeztem Millokot, hogy azok a csendőrök, akiket az igazoló eljárás során „Igazolt”-nak találhatnak-e a végzettségüknek és szakképzettségüknek megfelelő elhelyezkedésre a honvédségnél, vagy a rendőrségnél?

Millok válasza: „Szó sem lehet róla!” volt.

Ekkor még nem tudtam, hogy a volt csendőrökkel szemben nincs általános igazolási eljárás, csupán saját kérelemre egyéni. Az igazolás feltételei, az 1690/1945 M.E. rendelet 2 paragrafus 5. pont értelmében, a mi szemünkben egyenlőek voltak a hazaárulással, vagy az esküszegéssel. Becsületére válják testületünknek, hogy alig volt olyan csendőr, akit „Igazolt”-ak és ezek állami szolgálata se volt hosszú életű.

Utolsó kérdésem volt, hogy azoknak, akik nem csapatszolgálatot teljesítettek, van-e kilátásuk állami szolgálatban való elhelyezkedésre? Millok válasza: „Nem! Állami szolgálatba csak azok kerülhetnek, akik az új demokrácia érdekében pozitív érdemeket szereztek.”

Beszélgetésünk mindvégig feszült légkörben folyt le, meglehetősen éles szóváltásokkal, de a végén azért kézfogással búcsúztunk.

Közben egy vöröskeresztes ápolónő, aki tudott Millokkal való beszélgetsemről, megkérte a Millokkal együttlévő Balla propaganda miniszter feleségét, hogy a szokásos hétfő esti Millok üzenetek keretében ismertessék a csendőrséggel kapcsolatos rendelkezéseket. Balláné ezt meg is ígérte. Magam az üzenetet nem hallottam, azonban többen, akik erről a beszélgetésről tudtak, vagy közvetve tudomást szereztek, figyelték a rádiót és annak ránk vonatkozó részét az alábbiak szerint mondták el, illetve írták meg nekem: „Millok Sándor hazatelepítési kormánybiztos németországi útjáról visszaérkezett. Útja során találkozott szegény zsidókkal, akik még ma is hontalanul bolyonganak és az országutakat róják. Találkozott csendőrökkel is, akik ahelyett, hogy hamut hintenek a fejükre és mea culpáznak, még ma is ócsárolnak bennünket.”

Jellemző az akkori magyar demokráciára az alábbi kis történet. A Magyar Irodának volt egy kis házi ebédlője is, amit Ordódy orvos vörgy. felesége vezetett. A Millokkal való beszélgetés után én is ott ebédeltem

és velünk volt Balláné is. Rövidesen Millok is bejött és odaszólt Ballánénak: „Kegyelmes Asszony indulhatunk.” Erre Balláné a következőképpen válaszolt: „Azonnal Méltóságos Uram, készen vagyok.” Nemsokára lávoztak és utána kitört a hangos kacagás: Íme az új magyar Demokrácia. Ennek a beszélgetésnek a híre eljutott az angol zónába is és az ottani „Magyar Bizottság” hivatalos lapja a „Nyugatos” tárgyilagosan beszámolt róla.

Millok Sándorral való beszélgetés elég lehangoló volt, de nem csüggesztett el! A csendőrség felosztatásának alapjául szolgáló testületi felelősségen kívül egyik leggyakoribb vád volt, hogy a testület nyilas volt.

Abban az időben a volt H.M. 20. osztály tisztjei majdnem mind együtt voltunk, azonkívül a Cső. Fel-nél, valamint a B.M-ben beosztott több bajtárs is könnyen elérhető volt és tudtuk volna igazolni, hogy 1944. III. 19-e után a testület a belügyminisztériumon keresztül milyen erős német politikai nyomás alatt állott. Azonkívül utolsó szolgálati beosztásomból kifolyólag nálam volt még néhány eredeti ügydarab és feljegyzés, amelyek bizonyították a vád alaptalanságát. Például igen fontos bizonyíték volt egy kivonat a m. kir. drezdai V. csendőrkerületi pság. Okt. 1945. sz. helyzetjelentéséből, melyben a ker. pság. javasolta a testülethez beosztott F.N.Sz-nak „a testület köréből való azonnali eltávolítását és ezzel ennek a besugó rendszernek a megszüntetését.”

Továbbá tudtuk volna igazolni, hogy azok a tisztek, akiket az október 5-e után felállított egyes pártalakulatokhoz, mint pl. Nemzeti Számvevő Szék, Fegyveres Nemzetszolgálat hivatalból kellett vezényelni: egyenlősen kérték a testülethez való visszavezénylésüket. A Nemzetvezető azonban elrendelte, hogy a F.N.Sz-hoz vezényelt tiszteket nem lehet visszavezényelni, sőt ott mindig kell csendőrtisztnek szolgálni.

Ki tudtuk volna mutatni a bosszú és gyűlöletszulte testületi felelősségrevonás alaptalanságát és tarthatatlanságát is.

Mindenre azonban nem került sor.

Nagy örömmel közben sikerült egy otthon maradt barátommal felvenni a kapcsolatot, kit a továbbiakban csak Kálmánnak nevezek. Kálmán civil ember volt és az egyik politikai párt vonalán jó és befolyásos összehangolásokkal rendelkezett. Részletesen tájékoztattam a csendőr problémáiról és megkértem, hogy járjon el illetékes helyeken és ha kedvező választ kap, akkor én küldöm az eredeti papírokat, esetleg, ha szükséges és érdemes, hajlandó leszek magam személyesen is hazamenni.

Ősz volt már, mire Kálmántól választ kaptam. Megnyugtató volt. Azt mondta, hogy az amnesztia rendelet megjelent, várják a végrehajtási utasítást és ennek során a tömeges szabadonbocsátásokat. Rövidesen tehát a csendőrök is hazamehetnek. Feszült hetek következtek.

Végre újabb levél jött Kálmántól. Az ügydarabokat nyugodtan elégettem, ezek ma már nem érdekelnek senkit Magyarországon. Marad tehát minden a régiben?!...

Október vége felé azután ismét felvillant egy kis reménysugár. Régi barátom és bajtársam Dr. Boda József cső. örgy. látogatott meg a nyarhosi szállásomon. A Kormányzó urat kereste fel és közölte velem, hogy a Kormányzó úr az alkotmányos viszonyok helyreállítása során a

csendőrséget akarja elsőnek visszaállítani és ehhez egy tervre lenne szüksége, mely a rendelkezésünkre álló létszámadatok és az otthon kialakult helyzet figyelembevételével megindulási alapul szolgálna a Testület visszaállítására. Megkért, hogy vállaltam-e ennek az elkészítését.

Örömmel vállaltam. Megjegyezni kívánom, hogy Dr. Boda József bszunkat a Kormányzó úr még Gödöllőről ismerte a kastélybeli cső. örkülönítményi szolgálatból kifolyólag. Az egykori lovastüzér a reggeli sétalovaglások során többször is a Kormányzó úr kíséretében volt.

Pár hét alatt elkészült a tervre és 1946. XII. 5-én, otthoni régi jó barátommal Dr. vitéz Váczy György (ügyvéd, földbirtokos) országgyűlési képviselővel személyesen jelentkeztünk Welheimben a Kormányzó úrnál. Mindkettőnk már régen ismert és igen szívélyesen fogadott. Dr. vitéz Váczy György a törvényhozásban a szolnoki kerületet képviselte és innen volt az ismeretség. Én pedig mint a kormányzósággal kapcsolatos különleges szolgálatok ellátására felállított csendőrsztály segédtsíztje, majd pedig mint a királyi kastélyban elhelyezett csendőr örkülönítmény parancsnokh-e és parancsnoka éveket töltöttem Gödöllőn.

A Kormányzó urat üdvözlők névnapja alkalmából, majd rátértünk jövetelünk céljára. A Dr. vitéz Váczy Györggyel folytatott beszélgetés főleg az otthoni és az emigrációs politikai kérdések körül forgott. Tőlem igen melegen érdeklődött az otthoni és az emigrációs csendőrök helyzete felől és nagy elismeréssel beszélt testületünkről. Helyzetmegítélése szerint a magyar békeszerződést 1947 tavaszán megkötik és utána három hónapon belül a szovjet hadseregnek ki kell vonulnia az országból. Így — számítása szerint — 1947 őszén már haza is térhetünk. (Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a Kormányzó úr helyzetmegítélése az adott körülmények között, amint annak háttéréről tájékoztatott, reális volt.)

Mint mondta, ő már fáradt, megviselt öreg ember és törvény szerint ma is az ország kormányzója. Tisztségét azonban csak addig akarja megtartani, amíg helyreáll az alkotmányos rend és helyét a nemzet által alkotmányosan választott fiatalabb utódjának átadhatja. Az alkotmányos rend helyreállítását a csendőrség nélkül elképzelhetetlennek tartotta.

Nagy vonásokban ismertettem a tervre (L! IV. Fejezet) amit a Kormányzó úr figyelmesen végighallgatott és néhány inkább elvi jelentőségű megjegyzést tett. Ezeknek az volt a lényege, hogy a múltból lehetőleg mentsük át mindazt, ami erkölcsi érték, a leendő csendőrségi szervezetet pedig igazítsuk hozzá a változott idők követelményeihez. Szóba került — egy esetleges hazatérés esetén — a Kormányzó úr személyi biztonságának kérdése is. A volt testőrséget ugyanis 1944. X. 15 után megszüntették, tagjainak sorsa ismeretlen volt. Jelenttem, hogy vállaltuk a személyével kapcsolatos biztonsági szolgálatot. Búcsúzáskor figyelmeztetett beszélgetésünk szigorúan bizalmas jellegére.

A következő év 1947. II. 14-én jelentkeztem ismét a Kormányzó úrnál. Megköszöntem a Csendőrnapi rendszeresítését, ami az emigrációban a legerősebb összekötő kapocs lett közöttünk. A beszélgetés többi része az időszerű kérdések körül forgott. Ez volt az utolsó személyes találkozásom a volt Legfelsőbb Hadurunkkal.

Valósággal meglepetés erejével hatott midőn 1947 április havában több helyről is megkaptuk a Budapesten megjelent „Demokrácia” c. hetilap 1947. II. 10-iki, 25-iki és III. 5-iki számait. A két utóbbi számot sajnos időközben elvesztettem, így csak a február 10-iki számom van meg. Rendkívül érdekes tartalma miatt az alábbiakban közlöm Kulcsár Lászlónak a nyugatos kérdéssel foglalkozó cikkét:

„A nyugatos csendőrök problémája.

Az amerikai zónában több táborban 15,000 magyar csendőr él. Mint az amerikaiak mondják: velük van a legkevesebb baj. Fegyelmezettek, tiszták és rendszeretők. A baj csak az, hogy minden hazai reakciós megmozdulás belekeveri ennek a rétegnek a létezését a mahinációikba annál is inkább, mivel ezek parancsnokságok alatt zárt keretekben élnek. A magyar kormányzat tudja, hogy ezt a réteget sem terheli kollektív felelősség nyugatra távozásukért.

A csendőrök 80 %-a nem háborús bűnös és örömmel térne vissza hazájába. A megoldás módja a demokratikus átnevelés keresztülvitele kiindult bizottságok útján a csendőr táborok átvizsgálására, hogy ez a föld káder, mely 15,000 ember hontalanságának pokla a nyugatos kérdés felszámolásával együtt eltűnjön végre Európából.

A Demokrácia napi renden tartja a nyugatos kérdést. Következő számainkban ankétszerűen foglalkozunk a problémával: Mi történjék a különböző táborokban kallódó és kivándorlási ügynökök hálójában vergődő 10,000 magyarral.”

Figyelmesen átolvasva a jóindulatu, de súlyos tévedéseket tartalmazó cikkeket azt láttam, hogy bár a nyugatos kérdés otthon nagy port vert föl, csendőr részről eddig még nem volt semmi hozzászólás. Összeállítottam egy tanulmányt, melyben részletesen kifejtettem az egész messerszerűen felnagyított „csendőr-problémá”-t. Hivatkoztam a szomszéd államok példáira és javaslatot tettem a megoldás módjára. A tanulmányt közvetve eljuttattam Kálmánhoz, Budapestre azzal a kéréssel, hogy először mutassa be Nagy Ferenc miniszterelnöknek és ha Nagy Ferenc a közzétételt időszerűnek látja, akkor adja át közlésre a „Demokrácia” szerkesztőségének. A tanulmány — sajnos — sohasem jelent meg. Nagy Ferencnek ugyanis közben hivatalos ügyből kifolyólag Svájcba kellett utaznia és ezt az alkalmat használta fel Rákosi Mátyás, hogy meccsot szervezőn ellene és lemondassa. Ez 1947. V. 12-én történt és Nagy Ferenc már nem tért vissza Magyarországra, hanem Svájcban várta családját és kivándorolt az U.S.A.-ba.

Még ugyanebben az évben, a nyár folyamán arról értesültünk, hogy az amerikai zónában megkezdődött a német őrzászlóaljak felállítása. Kilátás volt rá, hogy sikerül esetleg egy-két magyar őrzászlóaljat is felállítani. Egyik legmagasabb volt előljárónk azonnal összeköttetésbe lépett Münchenben a Magyar Irodával. A válasz rövidesen megjött: őrzászlóaljról szó sincs! Az amerikai hatóságok csupán német üzemi őrségeket állítanak fel és az Arbeitsamt-ok útján lehet oda jelentkezni. Így az a

szép elgondolásunk, hogy a csendőr őrzéslőaljbán — hazamenetel esetére — egy tágabb keretet is el lehessen rejteni, kútba esett.

1947. VIII. 20-án az altöttingi zárandoklat alkalmával Schloss Guttenburgban megalakult az emigrációs idgl. magyar kormány és a zárandoklatra összegyűlt képviselők is gyűlést tartottak. Az alakulás hatása a következő hónapokban már érezhető volt, megélnékült az emigrációs politikai és katonai élet. Münchenben és Passauban egymást érték a megbeszélések. Esetenkint jelenteni kellett a létszámadatokat. A budapesti rendfenntartásra tervezett honvéd karhatalmi ezred és cső. karhatalmi zlj. felállítására azonban soha nem került sor. A papírmunkánál nem jutottunk tovább.

Az utolsó komoly lehetőség 1949. VIII. végén mutatkozott a volt M. Kir. Csendőrség esetleges alkalmazására nézve. Mr. X, egy külföldi megbízott kérésére sürgősen el kellett készíteni egy tájékoztató jelentést a csendőrség szervezetéről, rendszeresített létszámáról és a jelenlegi tiszti és legénységi létszámhelyzetről. A kért jelentések elmentek és ezzel az ügy le is zárult.

Az érdeklődés hátterében a kelet és nyugat között kiéleződött és nagyon feszültté vált politikai helyzet állott. Erre az időre esett a berlini légi híd és a két külön német állam megalakulása. A háborús veszély elmúltával az esetleges alkalmazás lehetősége is elesett.

III.

Az amerikai hatóságok 1949 őszén kapták meg azt a tiltó rendelkezést, mely a magyar katonaviseltekre, csendőrökre, vitézekre, leventékre és a magasabb állású köztisztviselőkre vonatkozott. A katonaviseltekre és a köztisztviselőkre vonatkozó tiltó rendelkezést később feloldották, a többiekét azonban nem. Úgy látszott, hogy a kivándorlási reményeink az U.S.A.-ba kútba estek. Szerencsére, csak átmenetileg.

A következő év, azaz 1950 április elején kaptam néhai Olchváry-Milvius Attila vörge. úr üzenetét, hogy nagyon fontos csendőr ügyben azonnal keressem fel. Mint a vörge. úr írta „Régi tiszteletreméltó otthoni cégünk van a legsúlyosabban érintve. Nagyon, nagyon fontos üggyről van szó és biztosan számítok Reád.” Lehetőleg sürgősen válaszolni kellett egy amerikai megbízott által a vörge. úrnak átadott kérdő pontokra. Mint a megbízott Mr. Jacobs (állítólag őrnagy) mondotta, a válasz döntő fontosságú a csendőrök kivándorlása szempontjából. Az ügy szigorúan bizalmas volt.

Nagyon nagy nehézségek előtt állottunk, mivel a kérdések úgy szervezeti, mint személyi vonatkozásban visszamentek egészen a testület alapításáig. Időrendi sorrendben névszerint kívánták a honvédelmi miniszterek, felügyelők, a H.M. és B.M. osztályvezetők felsorolását, továbbá részletesen a csendőrség szolgálatának ismertetését. Különös súlyt helyeztek a csendőrségnek a két világháború közötti működésére, továbbá részletkérdésekben is érdeklődtek testületünknek a II. Világháború alatti tevékenységéről. Ilyen részletkérdések voltak pl. A csendőrség szerepe az állítólagos 1944. VI. 2-ra tervezett puccsal, az október 15-iki események-

kel, a ghettókkal és a zsidó deportálásokkal kapcsolatban. Szerencsére a kihozott 20. osztálybeli iratok között volt jó néhány, amit kiválóan fel tudtunk használni. Azonkívül megtudtam, hogy Nagy József cső. bs-annál egy egész háborús évfolyam „Csendőrségi Lapok” van bekötve. Bajtársam ezt készségesen kölcsönözte és ez nagyon nagy segítséget jelentett a memorandum összeállításánál.

Közben értesültünk, hogy a tiltó rendelkezés következtében a Würzburg-i kikérdezés után két csendőrtől a regisztrálást visszavonták.

Május végéig elkészültünk magyarul az összeállítással. Ezt a vörgey úr átfordította németre és a veje németből angolra. Ezt az angol fordítást adtuk át Mr. Jacobsnak. Mindkettőnknek aláírásunkkal (név és rendfokozat) továbbá tiszti becsületszavunkkal kellett megerősíteni, hogy amit írtunk, az a tiszta valóság.

Június első napjaiban újabb levelet kaptam a vörgey úrtól. Halaszt-hatatlan ügyben azonnal keressen fel. A memorandummal kapcsolatban további részlet és aktuális kérdésekre kellett választ adni. Ez is megtörtént. A memorandum sorsáról többet nem hallottunk.

A müncheni Magyar Iroda 1951. VII. 28-iki körleveléből tudtuk meg „hogy a csendőrök, levették, vitézek stb. kivándorlására eddig fennállott tiltó rendelkezést, amelyet elvben már hónapokkal ezelőtt megszüntettek, most gyakorlatilag is hatályon kívül helyezték.

A végrehajtási utasítás is megérkezett az európai D.P. Commission központjába és ennek eredményeként megkezdődött az érdekeltek tömeges behívása processingre. A tilalom feloldása érdekében egyes amerikai magyar szervezetek, valamint a müncheni Magyar Iroda is sokat fáradozott.

A memorandumra kapott és Hoover az F.B.I. volt főnöke aláírásával ellátott dicsérő elismerés tudomásom szerint a torontói Csendőr Múzeumban van. Magam 1952. februárjában szintén kivándoroltam az U.S.A.-ba és a nyilvántartás további vezetését egy Európában visszamaradt és azóta elhunyt idősebb bajtárs vette át.

IV.

Mint az előbbieken említettem a Kormányzó úr legfelsőbb parancsára egy tervezetet kellett készíteni a csendőrség visszaállítására. A tervezet elkészítésénél az alábbi szempontokra kellett tekintettel lenni:

A felső vezetésben a hármastagozás H.M., B.M., Cső.Fel a kisebb nagyobb surlódások és zökkenők ellenére is jól bevált és a nyugodt békeidőkben a fejlesztés inkább a korszerűsítésre, mint a nagyobb szervezeti változtatásra irányult. A területvisszacsatolásokkal, főleg azonban az erős háborús igénybevétellel és fokozott követelményekkel kapcsolatban azonban mindinkább előtérbe került a közbiztonsági szolgálat átszervezésének szükségessége. A vonatkozó rendelet — sajnos — későn, már csak a háború vége felé került kiadásra. Ez a rendőrség katonai átszervezése tárgyában kiadott és 1944. XII. 2-án kelt 6220/1944 M.E. számú rendelet is fenntartotta a hármastagozást, sőt azt tovább fejlesztette. A 2. paragrafus szerint ugyanis:

„A m.kir. csendőrség és a katonailag szervezett m.kir. rendőrség egységes vezetés alá kerül. Az egységes vezetést a csendőrség és rendőrség felügyelője látja e.”

A háborús szükséghelyzet miatt ez a kinevezés már korábban, az október 15-iki változások után megtörtént és Finta László altbgy. úr volt az első felügyelő.

Mint a bevezetésben is említettem a H.M. osztályok visszamaradt törzsei épp a rendelet kiadásának napján hagyták el Budapestet és a rendelet végrehajtási utasítása a 912/el.n.I.a.1944. számú körrendelet már csak kitelepítési helyünkön Gyepü II-n került kiadásra 1945. I. 20-án.

A teljesség kedvéért szükségesnek tartom a személyi rendelkezések megemlítését is. A rendelet II. fejezete szerint:

„13. paragrafus A rendőrség jelenlegi tagjai új kinevezéssel válnak a katonailag átszervezett m. kir. rendőrség tagjaivá.

14. paragrafus. Átvételre csak azok jöhetnek tekintetbe, akik a honvédségi feltételeknek minden tekintetben megfelelnek. Az elbírálást egyenként kell foganatosítani.

17. paragrafus A Nemzetvezető és a H.M. által történt kinevezéseket a Honvédségi Rendeletekben közzé kell tenni.”

Nem akarok most annak bírálatába bocsátkozni, hogy 3-4 hónappal az összeomlás előtt célszerű és kívánatos volt-e az amúgy is túlterhelt és szétesés előtt álló rendőrségi szervezetet megbolygatni. Csupán megjegyezni kívánom, hogy a 14. paragrafusban említett „egyéni elbírálást” az adott körülmények között meg se lehetett kezdeni. Az új (katonai) kinevezések nem történtek meg és így a Honvédségi Rendeletekben nem is lehetett kinevezést közzétenni. Emlékezetem szerint csupán egy katonai kinevezés történt a rendőrségnél. A Nemzetvezető Hódosy Pál csendőrezredest, (1914. okt. évf. 1942. okt. 29-iki rang) soron kívül rendőr vezérőrnaggyá és a rendőrség felügyelőjévé nevezte ki.

Az I. fejezetben már láttuk, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány Debrecenben 1945 március havában kiadott 1690/1945 M.E. számú rendeletével a csendőrséget megszüntette és a csendőrség felállításáról intézkedő 1881. évi II. és III. tc-et hatályon kívül helyezte.

Ez a szervezés szakított a katonai jelleggel. A rendelet 5. paragrafus (1) bekezdés szerint: „A magyar állam egész területén a belügyminiszter legfelsőbb felügyelete és ellenőrzése alatt a magyar államrendőrség gyakorolja az összes rendőrhatalmági jogokat és látja el a rendőrközegei útján a rendőri szolgálatot.”

A 7. paragrafus szerint pedig: 1. „A belügyminiszter közvetlen felügyelete alatt Budapesti Főkapitányság és Vidéki Főkapitányság létesítendő, mint II. és III. foku rendőrhatalóságok.”

Az új rendőrség megszervezéséhez a kormány és a kommunista párt nagy erővel láttak hozzá és Rajk László belügyminiszternek a költségvetési évre bejelentett adatai szerint a rendőrség költségvetése 384 millió forint volt, létszáma 35.000 fő, 3 rő.altbgy. és 25 rő.vör. gy.

Érdemes megemlíteni, hogy ugyanakkor a honvédség költségvetése 208 millió forint volt és a trianoni „békeszerződés”-ben engedélyezett magyar véderő is mindössze 35.000 fő volt.

Otthon tehát már meg volt egy erős, kiépülőben lévő rendőrszervezet, amit nem lehetett figyelmen kívül hagyni. Ezzel szemben állott a teljesen szétvert, intézményeitől megfosztott és erősen kivérzett csendőrség, melynek tulajdonképpen még a számszerű adatait se ismertük, amivel meg lehetne indulni. Mindössze egy biztos adatunk volt. Az 1945. március 1-i 629 fős csendőr csapattiszti karból csupán 217 volt rendszerezített cső. alakulatoknál, a többi szétszórva, hadibeosztásban és harcba vetve rogtónzótt karhatalmi alakulatoknál és nem rendszeresített helyeken. A legénységre nézve még csak megközelítő adataink se voltak.

Ezenkívül a csendőrség azonnali visszaállításának ellene voltak a csendőrség tradíciói, a csendőrség szolgálatának éveken át történt szüntetésa és az ez alatt az idő alatt ellenünk folytatott nagyon erős ellenséges propaganda is.

A.) Ilyen körülmények között rendszerváltozás esetére csupán egy megoldás kínálkozott: a már meglévő és működő rendőrség keretében kezdeni meg a testület felépítését teljesen előlről a már ismertetett 6200/1944 M.E. számú rendelet figyelembevételével. Ehhez szükségesnek mutatkozott:

1.) Egy főfelügyelő kinevezése a tábornoki karból (honvéd, vagy csendőrtiszt),

2.) A volt H.M. és B.M. osztályok, valamint a főfelügyelő törzsének működésbe állítása,

3.) A vidéki főkapitányságon belül, de a vidéki főkapitánytól függetlenül a Cső. Fe. felállítás.

Szállítás szempontjából — időnyerés és szállítástechnikai okokból is — a rendes hazaszállító szerelvények igénybevétele mutatkozott célszerűnek. Az irányítás az utolsó állomáshelyre történt volna, ahol a hazaérkezett csendőröknek a területileg illetékes rendőr szervnél kellett volna jelentkezni nyilvántartásba vétel végett. Külön kellett intézkedni az elszakított területeken szolgálatot teljesített cső. egyénekre nézve.

A részletintézkedések csak hazatérés után következhetek volna az akkori otthoni helyzet ismeretében. Vajon fel lehetne-e állítani néhány csendőrkerületet a megmaradt tiszt és legénységi állománnyal, vagy pedig célszerűbb lenne — átmenetileg — beleilleszkedni a meglévő rendőri szervezetbe.

Mindenesetre szükség lett volna valami átmeneti időre, mialatt a csendőrség annyira megerősödött volna, hogy a szolgálatot országosan, újból átvehette volna.

A tervezet célja volt csupán elvi alapokat szolgáltatni a meginduláshoz. Az egységes közbiztonsági szolgálat végső szervezete csak otthon alakulhatott volna ki az átmeneti idő után.

A tervezetet 1946. XII. 5-én elfogadta a Kormányzó úr az 1947. XI. 20-21-én a Münchenben tartott közbiztonsági értekezlet és 1949 augusztus végén a már előbb a II. fejezetben említett Mr. X. is.

B.) A csendőrség visszaállítására vonatkozó tervek során meg kell emlékezni az ausztriai traunfalli csendőr táborról, mely 1945 április végétől október végéig állott fenn. A táborban a visszavonuló csendőr alakulatok kerületenkint helyezkedtek el és ha a tábor továbbra is fenn-

maradt volna, akkor a II., III. és VII. cső. kerületek már lényeges emberanyaggal, míg az I. és VIII. kerületek ugyan jóval kevesebb, de mégis jelentős létszámmal tudtak volna beleilleszkedni az előbbi A.) pont alatti megindulásba.

C.) Két komoly és tartalmas tanulmányt állított össze néhai Domonkos László őrgy. bs-unk. Az elsőt még 1950-ben Németországban és tárgya volt „Csak egy közbiztonsági szerv, vagy újra közbiztonsági szervek?” Tanulmányában arra a következtetésre jutott, hogy:

„A jövőben a közbiztonsági feladatok megoldását csak egy közbiztonsági szervre kell bízni” és az ország felszabadítása esetére az emigrációban

„a közbiztonsági szolgálatot majdan egyedül ellátó új közbiztonsági szerv felállítását kell előkészíteni.”

A második tanulmánynak tárgya „Az új közbiztonsági szervnek alárendeltsége” volt. A tervezet szerint az új katonai jellegű közbiztonsági szervet — függetlenségének és pártatlanságának megóvása céljából — függetleníteni kell a mindenkori kormánytól. Ez a szerv a főparancsnokkal együtt önálló költségvetéssel közvetlenül csak az országgyűlésnek és az államfőnek lenne alárendelve.

D.) Nem hagyhatom említés nélkül azt a komoly munkát, melyet bajtársaink Bánfi József lovas csendőr indítványára 1947. VI. 21-től Grazban (Stmk., Ausztria) mint „Magyar Csendőr Bajtársi Asztaltársaság” (cím: Geidergürte Baracke), majd mint Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség Jegenyés Pál főtörm., néhai Karsay Jenő alez., továbbá 1951. II. 1-től Salzburgban Folkusházy Lajos ny.á.altbgy., volt felügyelő vezetése alatt (cím: Ungarische Kameradschaft, Sterneckt Str.9.) s utódaik azóta is megszakítás nélkül végeznek. Bátor és önzetlen kezdeményezésükkel az összeomlás után hazulról menekülő és kint szétszóródott csendőr bajtársakat fölkarolták, a kivándorlások megindultával világ-szervezetünk alapjait lefektették, az összeköttetést fönntartották és szolgálják ma is a csendőr testület rehabilitálását és jövőjének megalapozását.

Folkusházy altbgy. úr eredetileg nem volt csendőr, 1935-ben jött a honvédségtől a testület élére, mint felügyelő. Az emigrációban — elődje kivándorlása folytán — csupán 1950 októberében vette át a csendőr ügyek intézését. Tartozom nemes emlékének azzal a tárgyilagos megállapítással, hogy magas kora és nehéz körülményei ellenére is munkáját olyan lelkesedéssel és odaadással végezte, hogy ez mindnyájunk számára követendő például szolgált.

E.) Értesülesem szerint hasonló természetű előkészületi munkák másutt is folytak, azonban azok részleteiről nincs közelebbi tudomásom.

V.

Volt Kormányzó urunkkal a levélbeli kapcsolat az 1947. II. 14-iki jelentkezésem után is megmaradt. Az alábbiakban néhány szemelvényt közlök 2 levélből. Ezek hűen mutatják, hogy vélekedett Legfelsőbb Hadurunk a volt M. Kir. Csendőrségről.

Estoril, 1950. II. 15: „Érdekelne tudni, hogy hány csendőr van hazánkon kívül nyilvántartva.” — „A csendőrség volt — meggyőződéseim szerint — Magyarország legjobb intézménye.” — „Ha visszatérhetünk hazánkba a csendőrség megszervezése lesz a legsürgősebb és a régieket korhatár nélkül vesszük vissza.” (A jelentés elment.)

Estoril, 1953. V. 9.: „A magyar csendőrség volt meggyőződéseim szerint a legjobb és a legmegbízhatóbb közbiztonsági alakulat a világon.” — „Tartsatok össze, hogy tudósításaitok mindenkihez gyorsan eljuthassanak.” —

Hasonló szeretettel és melegséggel emlékezett meg József kir. herceg Őfelsége is testületünkről. Szemelvények 2 leveléből:

Regensburg, 1950.II.11.: Ez a levél megérné, hogy teljes terjedelmében ismertessem. Röviden a tartalma: A királyi fennségnek gyermekkorában annyira tetszettek a kakastollasok, hogy 12 éves korában kis öccsével együtt elhatározták, hogy ők is kakastollasok lesznek. Édesatyja sokszor dicsérte a kakastollasokat. Felnőtt korában, már mint katona tapasztalta, hogy a kakastollasok:

„Mindig ott voltak, ahová sötét órák nehéz helyzete állította őket. Hivatásuk hősei voltak. Így tanultam meg őket őszintén tisztelni.”

„A kakastollasok szívemhez nőttek az első világégésben, mert megbízhatóságuk mindhalálig jelképezte őket, hősiességük mulhatatlan emléket emelt nekik.” — „Szeretettel gondolok a még élőkre és áldom az elesettek emlékét.”

Regensburg, 1952.II.8.: „Erős a hitem, hogy derék, oly sokszor bevált testületük régi szép hírnevét újból meg fogja alapítani az új Magyarországon.”

Az alábbi idézet Eckhardt Tibor (1888—1972) leveléből való:

New York, 1952.II.28.: „A testületi szellem és a bajtársiasság fenntartása az emigrációban kétszeres jelentőséggel bír, mert megőrzi a múltból ami jó volt és meggazdagodik külföldön azokkal az értékekkel, amelyekre az emigráció, annak tapasztalatai tanítanak.” — „Ne hadakozunk a múlttal, hanem készítünk elő a jobb jövőt.” Elgondolásunk megegyezett Eckhardt Tiboréval.

Utoljára hagytam Ottó kir. herceg. trónörökösrel való találkozásomat. Őfelsége hugával Adelaide kir. hercegnővel 1950. VII. 14-én meglátogatta a magyar tábornokot Pssau-Waldwerke-ben. A táborvezető megkért, hogy vegyek részt a kíséretében. Megszemlélte a tábornokot, majd rövid beszédet tartott az egybegyűltekhez. Dicsérte a magyar emigráció helytállását és vázolta a feszült külpolitikai helyzetet. Megkérdeztem, mi lesz a magyar légióval. háború esetén azonnal meg lesz és a magyar lobogó ott lesz az U.S.A. oldalán — válaszolta a trónörökös. Amikor megtudta, hogy csendőr voltam, nagyon melegen érdeklődött emigrációs és otthoni helyzetünk felől és elismerőleg emlékezett meg testületünkről.

VI.

Tanulmányom kissé hosszabbra nyúlt, mint meginduláskor gondoltam. Csak munka közben jöttem rá, hogy a teljesség, az időbeli sorrend és az

összefüggések könnyebb megérthetősége végett több olyan részletre is ki kellett térnem, ami eredetileg nem volt szándékomban.

Úgy érzem, hogy jó három évtized távlatából is köszönetet kell mondanom volt Legfelsőbb Hadurunknak és József kir. herceg Őfenségének, akiknek vértanu testületünk iránti nagyrabecsülése és erkölcsi támogatása biztos támaszunk volt az emigrációs élet útvesztőiben.

De köszönettel tartozom — rendfokozatra való tekintet nélkül — azon honvéd és csendőr bajtársaimnak is, kiknek bizalma lehetővé tette, hogy a közös cél érdekében nem a fölé és alárendeltségi viszony, hanem az őszinte bajtársiasság szellemében éveken át együtt dolgozhattunk.

Mondhatná valaki, hogy kárbavesztett fáradság volt, mert csendőr vonatkozásban a fő kitűzött célt, a Testület visszaállítását nem értük el. Erre csak azt válaszolhatom, hogy mindent megtettünk, ami az adott körülmények között lehetséges volt. De amikor egy-egy hírre felvillant egy kis reménysugár, majd hirtelen eltűnt, megdöbbenve láttuk, hogy a mi ügyünk nem az emigrációban, de nem is Budapesten, hanem Moszkvában dől el és a csendőrkérdés csak függvénye a nagy magyar tragédiának és a szétdarabolt Kárpát-medence problémájának.

Elértük azonban mindazt, ami az akkori helyzetben és a sokszor nagyon-nagyon ellenséges légkörben elérhető volt. És pedig:

Az U.S.A.-ba a hatóságok feloldották a csendőrök bevándorlási tilalmát, sikerült lemosni a ránk kent sok hazug rágalmat és bebizonyítottuk a külföld felé is, hogy a volt M.Kir. Csendőrség testületileg nem volt háborús bűnös és hogy

a volt M.Kir. Csendőrség nem volt nyilas.

Mint utólag megtudtuk, a volt M.Kir. Csendőrséggel szembeni hangulatváltozásban a különböző beadványokon kívül nagy szerepet játszottak azok a jelentések is, amelyeket a különböző csendőr egységek által a megszálló hatalmak alkalmazásában teljesített szolgálatokról kaptak az illetékes katonai hatóságok és polgári szervek. (A Magyar Nemzeti Bank csendőr őrsége, a traunfalli tábor, stb.) És amint azt Mr. X a már említett 1949. augusztus végi megbeszélésen hangoztatta, újból büszkén nézhetünk bárki szemébe, ha a külpolitikai helyzet alakulása folytán az akkori elgondolások valóra válnak, a volt M.Kir. Csendőrségre még rendkívül fontos feladat várt volna.

A tanulmány alapját eredeti levelek, feljegyzéseim és eredeti kiadványok képezték. Ezek több, mint három évtizede pihentek és nem is szándékoztam őket nyilvánosságra hozni. Dr. Kiss Gyula bajtársunk azonban megkért, hogy mindezt foglaljam össze a Bajtársi Levél jubileumi, 1980/2. száma részére, hisz ezek, mint írta „a Testület későbbi elbírálásánál fontosak lehetnek.” Helyhiány és az ügy természete miatt sok mindenre nem térhettem ki. Szeretném hinni, hogy ez nem megy a tárgyilagosságra és a pontosságra rovására.

Ezenkívül úgy éreztem, hogy ezzel az összeállítással tartozom volt Testületünk, valamint a hősi halálban és mártíromságban megdicsőült bajtársaim emlékének is. Ők a legszentebbet, életüket adták a Testületért és az örök Magyarorszáért. Méltán várhatják a szerencsés túlélők-

től, hogy a legtöbbet tegyük meg a Testületért és érettük.

Tragikus elégtétel, hogy az események minket igazoltak és meglátásaink kísérteties pontossággal követték egymást. Nem tudjuk mit hoz a jövő! Az ideológiai háború talán közeledik a végkifejlődéshez. Bármilyen törtenjék is hitünk sziklaszilárd: egy új Magyarországon és a Magyar Golgota végén ott van a Szent Kereszt, mely immár 2000 év óta hirdeti:

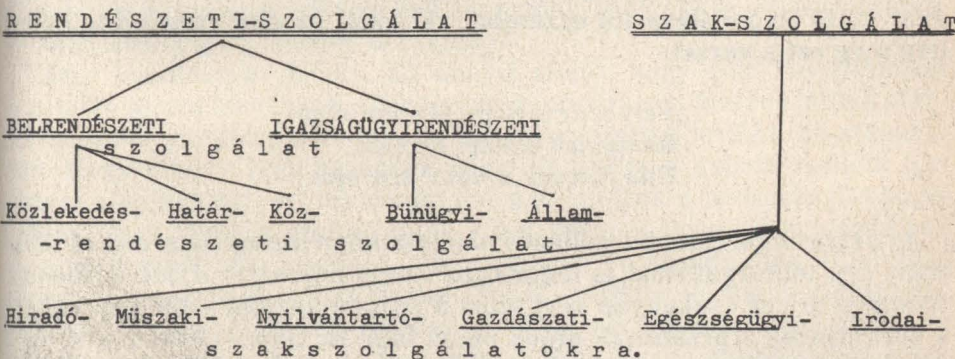
Feltámadunk!

Domonkos László:

A kéziratot lásd a Könyvtár Bibliográfiájának
Kéziratok részlegén át.

A közbiztonság

A tanulmány 1952-ben, aug. 20-án kelt az emigrációban és 125 oldalon tárgyalja egy új közbiztonsági testület szervezési elveit, felállítását és szolgálatait. Az I. részben foglalkozik azzal az alapvető kérdéssel, hogy csak egy közbiztonsági szerv, vagy újra közbiztonsági szervek legyenek? Maga a közbiztonsági szolgálat feloszlik:

A II. részben a testület alárendeltségéről további jellegéről ír, katonai, polgári, valamint, hogy katonai vagy polgári BTK legyen.

Célja a tanulmánynak, hogy az eddiginél jobban és tökéletesebben oldja meg a közbiztonsági kérdéseket. Ez akkor érhető el, ha a múltból tárgyilagos kritikával átmentjük — nem azt, ami jó volt, hanem — ami jönnek ígérkezik a jövőben az új viszonyok mellett is és ehhez hozzáadjuk a helyesnek vélt új gondolatokat.

A jelleg kérdésénél e kritika alapján azt szűrte ki a szerző, hogy az új közbiztonsági szervet a fegyveres erő részeként, megválogatott és magas erkölcsi nivón élő egyénekből kell megszervezni. A katonai BTK hatálya alá rendelt tagjait a pártpolitikától teljesen el kell tiltani.

Mindezen jellemzők együttes hatásaként az új közbiztonsági szerv katonai jellegűvé lesz és olyan testületi szellem formálódik ki benne, amely kellő szervezés, kiképzés és nevelés mellett egy pártatlanul és szakszerűen működő fegyelmezett közbiztonsági szervet biztosít az országnak. A következő fejezetben a tanulmányra beérkezett véleménye-

ket ismerteti, s örömmel állapítja meg, hogy mind az emigráció sajtója, mind azok, akik egyénileg reagáltak, általában elismeréssel és szívesen fogadták ezt a szakmunkát.

A II. rész utolsó fejezetében az új közbiztonsági szerv elnevezésével foglalkozik azzal, hogy Független Magyar Rendőrség, vagy Független Magyar Csendőrség látszik alkalmasnak. A magyar nyelvben ugyanis ezek a szavak fedik a közösség biztonsága felett őrködő testület és személyek fogalmát. Végül is e kérdésben a választást a szerző „kedves olvasóira, a döntést pedig — az arra egyedül illetékes — törvényes magyar országgyűlésre hagyja.” Nem tartja ugyanis illendőnek, „lévén e tanulmány szerzője csendőr, hogy ebben a kérdésben véleményt nyilvánítson.”

Jegenyés Pál:

Visszaemlékezés

Most, mikor ünnepeljük a m. kir. Csendőrség 100. évfordulóját a magyar költő Gyóni Géza jut eszembe, aki jóval az első világháború előtt írta meg ezt a verset:

*„Vért szűr a pajzs Hispániában,
Rengenek a sötét hegyek,
Bús fürtnek a halál szüretre.”*

Az akkori idők Habsburgellenes hangulatában bizony nem volt ez több, mint egy tollforgatással is foglalkozó vidéki néptanító ifjonti lázadása. Azonban mikor csakugyan vért szűrte a pajzs a kárpáti sötét hegyekben, s vért szűrtek a prsemszli erdők beton falai is, Gyóni Géza m.kir. tart. zászlós úr boldogan csatolta fel kardját és elindult egészen a krasznajarszi hadifogolytábor halálos puccsáig, hogy mint Balassa, Petőfi után a legnagyobb magyar katonaköltő, a hűség, hazafiság rettenthetetlen lantosa kint kiáltssa oda minden destrukciónak:

*„Csak egy éjszakára küldjétek el őket,
Gerendatöréskor szálkakeresőket,
Csak egy éjszakára...”*

Ezek után emlékezzünk a múltra! Testületünk tagjai hatalmas áldozatok árán, a legnehezebb körülmények között is helyt álltak esküvel fogadott kötelességeiknek mindaddig, amíg el nem jött egy új éra kezdete és annak következményeként felszámoltattunk Testületünkben és hivatásunkban. A lavinaomlás Hazánkkal és Nemzetünkkel együtt porrázústa létünket is. Azonban ezt a tragédiát nem szabad egyéni szemmel néznünk, mert itt nem egyéni, sem nemzet, vagy ország létét érte tragikus sors, hanem eggyé vált Európa egy modern Mohács siralmában és pedig